

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus:

Šli jsme zpátky do Evropy a kam jsme nakonec došli?

Jiří Weigl:

1200 let od smrti Karla Velikého

Otázka IVK: Sjednotilo euro Evropu? (Václav Klaus, Petr Nečas, Vladimír Tomšík, Jan Fischer, Jan Mládek, Jiří Weigl, Oldřich Dědek, Petr Mach, Jana Bobošíková)

Marek Loužek:

Zpráva ze semináře o mediokracii

Stanislava Janáčková:

Proč nic nefunguje aneb krize systému

Šli jsme zpátky do Evropy a kam jsme nakonec došli?*

Václav Klaus

Chtěl bych poděkovat za udržení kontinuity, za to, že mne zvete na tuto každoroční předvánoční akci časopisu Euro, i když už nejsem prezidentem. Ani přesně nevím, pokolikáté tady jsem, ale toto setkání považuji za pevnou součást adventní doby. Tradičně je to pro mne také posledním veřejným vystoupením v roce. Proto jeho radikálnější tón. Název, který je uveden na pozvánce „Šli jsme zpátky do Evropy a kam jsme nakonec došli?“, jsem si nevymyslel. Byl to nápad organizátorů tohoto setkání a já jsem ho jako inspiraci přijal.

Polistopadový režim

Začnu připomenutím událostí před 24 lety. Nelze neříci, že se mi letošní výročí naší sametové revoluce zdálo být zatím nejvíce pozapomenutým. Nebylo to z toho důvodu, že čas nemilosrdně plyne a k zapomínání vybízí. Bylo to spíše proto, že u nás v poslední době nastala změna, která listopad 1989 moc nepotřebuje.

Nejedná se o změnu systému, ale režim se změnil. Skončilo to, co jsme – trochu volně a nespecifikovaně – nazývali polistopadovým režimem.

Nejedná se o změnu systému, ale režim se změnil. Skončilo to, co jsme – trochu volně a nespecifikovaně – nazývali polistopadovým režimem. Dnes už jsme jinde. Název toho nového se ještě nezrodil, ale časem na něj přijdeme. Spěchám dodat, že tuto významnou změnu nezpůsobily nedávné parlamentní volby. Ty byly jen tečkou za probíhajícím procesy a současně i jejich logickým vyústěním. Když říkám vyústěním, nemyslím tím ukončením. Tyto procesy budou pokračovat – na půdorysu, který vznikl říjnovými volbami. Dodal bych, že bohužel.

* Vystoupení na Euro Business Breakfast, restaurace Mlýnec, Novotného lávka, Praha, 12. prosince 2013.

Ve vzpomínání budu pokračovat i já. Dnes je tomu 24 let a dva dny od okamžiku, kdy jsem byl prezidentem Gustavem Husákem jmenován ministrem financí, tehdy ještě Československa. Mnozí už asi ani nevědí, v jaké záměrně konstruované sekvenci ke jmenování první polistopadové vlády a k odstoupení tehdejšího prezidenta došlo – cílem bylo, aby byly dodrženy platné ústavní procedury. Aby existovala buď vláda, nebo prezident.

Ve skutečnosti je v EU každá různost podezřelá a potlačovaná. Různost je deklarována, uniformita realizována.

Zítřka to bude 24 let od chvíle, kdy jsem – prvně v roli ministra – předstoupil před Federální shromáždění (tehdy ještě fungujícího ve staré sestavě, včetně všech známých tváří bývalého komunistického politbyra). Obhajoval jsem návrh zákona o státním rozpočtu na rok 1990 a spolu s ním celou řadu v podstatě „perestrojkových“ zákonů. Ač byly vypracovány starou komunistickou vládou, starý systém v některých parametrech pozměňovaly. Nejvýznamnějším z nich byl návrh zákona o oddělení centrálního a komerčního bankovníctví, jehož tehdejší přijetí vytvořilo dnešní, vysoce nezávislou Českou národní banku. Nic zásadního se s ní už od té doby nestalo. Tato historická fakta a data bychom neměli vymazávat z naší kolektivní paměti. Tedy i to, že by k této důležité změně došlo i bez pádu komunismu.

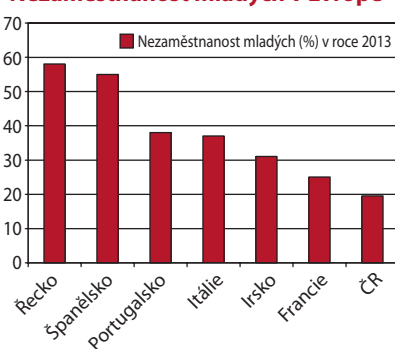
Evropská realita

Na pozvánce k našemu dnešnímu setkání je uveden výrok „šli jsme do Evropy“. Myslím, že představuje velmi pokroucenou interpretaci tehdejší reality a že je to výrok nepřesný a navíc zavádějící. Nikam jsme nešli. Na ulicích sice byly nápisy „Zpět do Evropy“, ale to bylo zkratkovité vyjádření našeho záměru stát se opět – svým vlastním úsilím, svou vlastní proměnou – „normální“ evropskou zemí.

Někteří jsme to cítili trochu jinak, nebo aspoň složitěji. Byl jsem asi první, kdo – s trochou nadsázky – mluvil o koncepční odlišnosti výroků zpět do Evropy a vpřed,

LEDNOVÝ GRAF IVK

Nezaměstnanost mladých v Evropě

Pramen: Eurostat, 2014

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 22. 1. 2014

dramatizoval jsem to slovem avanti, do Evropské unie. To italské avanti mělo významné dobové konotace. My starší nemůžeme z mysli vymazat heslo italských komunistů „avanti popolo“.

Vycházelo se z implicitního předpokladu, že se vracíme do Evropy demokratických států a do Evropy přátelských sousedských vztahů, kde jsou všechny státy suverény a rovné mezi rovnými (a že nad nimi žádné mocenské centrum není). Očekávalo se také, že se staneme – a to na věčné časy – součástí prosperitu garantujícího celku. Je třeba říci, že nenastalo ani jedno, ani druhé. Přišli jsme do *centralisticky organizovaného celku*, který navíc nechtěl a nechce nic jiného, než se více a více centralizovat, unifikovat, homogenzovat, standardizovat, a tím i zbavovat demokracie. Dnes vidíme, že i s tou jeho prosperitou je to poněkud složitější.

Stále těsnější unie

Proces evropské centralizace a de-demokratizace byl v uplynulém půlstoletí víceméně plynulým pohybem v jednom jediném povoleném a respektovaném směru. Někdy byl tento pohyb relativně pomalý, jindy rychlý. Před 22 lety byl radikálně urychlen summitem v holandském Maastrichtu, na němž byla zformulována a 10. prosince 1991 schválena tzv. maastrichtská smlouva. Oficiálně se jmenovala *Smlouva o Evropské unii*. Tato smlouva přinesla více než jen změnu jednoho písmene – z „S“ (společenství) na „U“ (unie). Ze společenství států tehdy vznikla unie občanů. Byla to změna naprosto zásadní, ale není náhodné, že není mezi výročími, která se děti učí ve škole. Její význam je záměrně umenšován.

Ze společenství států v Maastrichtu vznikla unie občanů.

V roce 2004 jsme vstupovali do postmaastrichtské unie, do unie, která navíc chce být „ever-closer“, tedy stále těsnější. A také je. Při slavnostních projevech se sice na všech akcích Evropské unie mluví o „různosti“, ale ve skutečnosti je každá různost podezřelá a potlačovaná. Oceňuje se různost „etnografická“. Oceňuje se rázovitá různost měst, krajů, regionálních kuchyní a vín, lidové hudby a lidových krojů, čili *různost nevinná*, potlačuje se však různost politická, ideová, názorová, systémová. Dominantní ideologií se stává *europismus*, což je konglomerát

- idejí založených na odmítání národního státu a na radikálním potlačování jeho, historicky zcela mimořádné a průlomové role. Nechce se brát na vědomí, že národní státy do Evropy (a světa) přinesly demokracii, což žádné imperiální říše neudělaly, a udělat nemohly (a neuspěje v tom ani dnešní evropská říše);
- idejí obhajujících jako politicky korektní kontinentální vidění světa, nikoli údajně

zastaralé spoléhání se na národní (nebo kolem dominantního národa vytvořené) státy;

- idejí vyjadřujících víru v potřebnost a možnost technokratického vládnutí vyvolenými a moudrými, vládnutí znalci a experty, nacházejícími se pokud možno co nejdále od voličů;
- idejí prosazujících potlačování politiky a parlamentarismu;
- idejí postavených na přijetí ideologie environmentalismu jako jednotícího, axiálního rámce uvažování lidí současnosti, jako nezpochybnitelné pravdy, jejíž popírání je bláznovstvím, nikoli legitimně existujícím opačným názorem;
- idejí zakládajících si na dodatečném „dopisování“ umělých evropských dějin a evropské minulosti jako východiska k ovládnutí přítomnosti a budoucnosti (což je známé orwelllovo schéma);
- idejí spoléhajících na apoteózu průměrnosti a umělých celebrit, v jejichž rolích vystupují lidé zcela druhořadých kvalit.

Bruselská uniformita

Různost je deklarována, uniformita realizována. Jsme na akci časopisu Euro, a přímo se proto nabízí říci, že vyvrcholením těchto uniformních a uniformitu podporujících ambicí bylo vytvoření společné evropské měny. Už jsem o tom mluvil nesčetněkrát. Před třemi týdny jsem na konferenci Vysoké školy správní a finanční vyslovil tuto tezi: „Faktická odlišnost ekonomických parametrů jednotlivých zemí je v Evropě objektivně existujícím je-

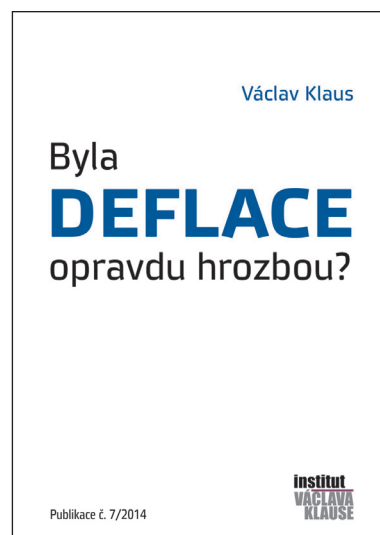
vem a v minulosti ničemu nevadila. Vedla k přirozeným přizpůsobovacím procesům, v nichž dominantní roli většinou hrály změny měnových kursů. Lidské dějiny jsou proto – mimo jiné – i dějinami změn měnových kursů. Fixace kursů měn evropských zemí „na věčné časy“ formou zavedení eura byla pokusem zastavit historii, zastavit čas. Nevytvoříme-li však dnes v Evropě Huxleyho Brave New World, historii zastavit nemůžeme.“[1] Tento výrok neumím udělat lépe či přesněji.

Je možné dodat i to, co jsem řekl před týdnem na Dnech USA a EU na Žofíně: „Evropská měnová unie nevznikla jako ekonomická nutnost, nevznikla jako důsledek nějakého předcházejícího, už neúnosného krizového vývoje, nevznikla jako nevyhnutelné a už strašně moc potřebné vylepšení minulého stavu. Vznikla jako schválnost evropských elit, chtějících se zbavit zátěže, kterou pro ně představují evropské demokratické státy.“

Vyvrcholením těchto uniformních a uniformitu podporujících ambicí bylo vytvoření společné evropské měny.

Nebylo to ani proto, že by občané jednotlivých členských zemí EU najednou začali žádat likvidaci svých domácích měn (což vůbec neplatí zejména o Němcích). Ani v dalších evropských zemích takový pocit neexistoval, snad jen mezi lidmi, kteří se už dlouho – spolu s Karlem Marxem – těšili na odumření peněz a vytvoření bezpečnější

NOVINKA

IVK nabízí publikaci **Václava Klause „Byla deflace opravdu hrozbou?“** (2014). Bývalý prezident a profesor ekonomie polemizuje s devizovými intervencemi, které v listopadu 2013 spustila česká centrální banka. V části A přináší autor zásadní argumenty, proč jsou devizové intervence ČNB špatným krokem. V části B najde čtenář přetisky pěti dalších komentářů Václava Klause k devizovým intervencím. Část C přináší postskriptum.

48 stran, 50 Kč.

objednávky na: www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz

společnosti, kde už bude všechno zadarmo, resp. kde bude rozdělování probíhat podle toho, kolik nám toho evropské elity přidělí.“[2] K tomu nic dalšího není třeba dodávat. Podstatné je jen a jedině to, kdy to takto začne vidět evropská myslící většina.

Slepá ulička

Na pozvánce je i druhá půlka otázky – „kam jsme došli?“. Jednou možnou odpovědí by bylo říci, že Evropa došla až do dnešní slepé uličky, v níž nastalo zastavení jakéhokoli pohybu. Dopředu to nejde a vracet se – před svůj vzestup k enormní moci a vlivu – europeisté nechťejí. Proto preferují dnešní přešlapování na místě.

Evropa došla do dnešní slepé uličky.

Přísnější odpovědí by bylo říci, že ani ten dnešek není nějakým klidným spočinutím ve slepé uličce, nýbrž *zpětným pohybem*, ne-li návratem. Návratem ke společenskému a ekonomickému systému, postrádajícímu některé charakteristiky svobodného a prosperitu umožňujícího systému, který

jsme před 24 lety považovali za uskutečnitelný, ne-li dokonce na dosah ruky. Která varianta více vystihuje dnešní evropskou situaci, se rozhodne v nejbližší budoucnosti. Na ono „klidné spočinutí“ však moc nevěřím. Dnešní stav jako spočinutí nazývat nemohu.

**Vypadá to tak, že se brzy
dostaneme do stejného místa,
kde jsme už jednou byli.**

**Dostaneme se do světa, který sice má
všechny formální znaky demokracie,
ale který postrádá skutečné
demokratické procesy.**

To platí o Evropě jako celku. O nás samotných bych si dovolil říci, že jsme se už opravdu – a to navazují na začátek svého projevu – stali „normální“ evropskou zemí, ale ona normálnost je definována poněkud jinak, než jak si lidé u nás před 24 lety představovali. Už jsme opět zemí s oslabenou suverenitou, už jsme opět zemí, která si nevěří, už jsme zemí, která má nové komplexy méněcennosti. Přejali jsme také všechny neduhy EU, včetně uzavírání se

do sebe a zahledění do svých vlastních problémů. Svých tradičních neduhů jsme se nezabavili.

Vypadá to tak, že se brzy dostaneme do stejného místa, kde jsme už jednou byli. Jedinou úlevou snad může být to, že to snad bude na jiné, vyšší úrovni konzumního blahobytu. Dostaneme se do světa, který sice má všechny formální znaky demokracie, ale který postrádá skutečné demokratické procesy. Dostaneme se do světa nominálních svobod, ale faktické bezmoci občana. To, že mám obavu, že už jsme tam vlastně došli, je přesně to, co jsem Vám v této předvánoční chvíli chtěl optimisticky sdělit. Děkuji za pozornost.

[1] Klaus, V.: Ne příliš radostné perspektivy evropské ekonomiky: Euro, 25. listopadu 2013, (také <http://www.klaus.cz/clanky/3481>).

[2] Klaus, V.: Nastává konvergence či divergence mezi EU a USA. Projev na konferenci Dny USA a Evropské unie, 3. prosince 2013, <http://www.klaus.cz/clanky/3487>.

Publikováno také v týdeníku Euro,
16. prosince 2013.

1200 let od smrti Karla Velikého

Jiří Weigl
výkonný ředitel
Institutu Václava Klause

28. ledna 2014 uplyne 1200 let od smrti Karla Velikého (742–814). K zamyšlení toto výročí vybízí proto, že tento velký franský panovník západní Evropy raného středověku zaujímá přední místo v ikonografii současného evropeismu a jeho osoba (fr. Charlemagne), říše a odkaz jsou předkládány veřejnosti jako jakýsi předobraz a inspirace

**Tento velký franský panovník
západní Evropy raného středověku
zaujímá přední místo v ikonografii
současného evropeismu.**

moderní evropské integrace v Evropské unii. Karlovo výročí tak bude jistě široce připomínáno a komentováno (V EU a v SRN se k tomu připravuje řada vzpomínkových akcí), a proto stojí za to se nad jeho dobou, dílem a odkazem vážně zamyslet.

Karel Veliký byl nepochybně velkou postavou evropských dějin. Lze říci, že jeho éra ukončila temné období rozvratu a úpadku západní Evropy po pádu římské říše a současně otevřela cestu ke zformování středověké Evropy tak, jak ji známe z pozdějších staletí.

Mýtus Karla Velikého

Válečník Karel Veliký svými taženými evropský Západ znovu na krátko sjednotil. Jako král germánských Franků ovládajících dnešní Francii a západ Německa dobyl i severní Itálii, ve vyhlazovacích válkách si podrobil pohanské Sasy na dolním Rýně a Labi a obrátil je násilím na víru, porazil Avary v dnešním Maďarsku (což umožnilo vznik prvních slovanských států na našem území) a ke své říši připojil dnešní Bavorsko a Rakousko. Na západě přešel do protiútoky proti muslimským Arabům ve Španělsku, překročil Pyreneje (píseň o Rolandovi) a vytvořil tam tzv. Španělskou marku, odkud se později rozvíjela reconquista. Jeho vojenských úspěchů využil papež a katolická církev, který si francického krále připoutal překvapivou korunovaci římským císařem. Tímto znovuvytvořením západní říše získal posilu v boji s Byzancí v době počínající roztržky mezi křesťanským Západem a Východem a mocenskou oporu v italských i evropských záležitostech.

**Říše Karla Velikého teritoriálně
připomínala Evropské hospodářské
společenství po Římských smlouvách
v roce 1958.**

Říše Karla Velikého teritoriálně připomínala Evropské hospodářské společenství po Římských smlouvách v roce 1958, a proto se zdálo, že je tak výstižným předobrazem novodobého integračního spojení tří velkých západoevropských národů – Francou-

zů, Němců a Italů. Tato umělá paralela však nemá s historickou skutečností nic společného. Francouzi, Němci a Italové na přelomu 9. a 10. století samozřejmě neexistovali. V západní Evropě tehdy stále pokračoval proces sžívání, spojování a asimilování původního

**Namísto pokusů předkládat
dnešní neblahou současnost EU
jako naplnění odkazu velkého
panovníka bychom se dnes měli
pokusit najít v jeho době a skutcích
kritické zamyšlení nad dneškem
a hledat inspiraci.**

romanizovaného obyvatelstva a různých germánských kmenů usazených tam v době stěhování národů. Karel Veliký sjednotil západní Evropu nikoliv jako spojovatel a usmiřovatel různých etnik, ale jako násilný šířitel katolické víry – proti heretikům (ariánští germánští Langobardi v severní Itálii) nebo proti pohanům (Sasové, Arabové, Avaři, Slované). Právě náboženská ideologie, opřená o církevní organizaci a s ní spojenou vzdělanost a kulturu byla – spolu s vojenskou silou – hlavním tmelem Karlovy říše. Spojoval ji uvnitř a dával zdůvodnění vnější expanzi. A bylo to právě křesťanské náboženství, církev a společná latinská kultura, co přetrvalo a dalo tvar i obsah evropskému středověku a vůbec celému západnímu civilizačnímu okruhu, nikoliv krátkodobé politické sjednocení doby Karlovy. ▶

Mýtus Karla Velikého a jeho říše v sobě skrývá vzpomínku na sjednocení Evropy daleko rozsáhlejší, hlubší a trvalejší – epochu Římské říše. Ta zahrnuje většinu tehdejšího známého světa, spojila na dlouhá staletí Orient a Okcident a rozšířila vyspělou antickou civilizaci i do odlehlých barbarických končin. Ve srovnání s tím bylo období Karlovy říše jen krátkou epizodou, po němž zbyla jenom legenda velkého panovníka, instituce západního císařství, později omezeného pouze na německé země, označení panovníka „král“ zkomolením jména Karel ve slovanských jazycích a nemnoho raně středověkých písemných a architektonických památek (životopis Vita Caroli, katedrála v Cáchách atd.).

Namísto pokusů předkládat dnešní neblahou současnost EU jako naplnění odkazu velkého panovníka bychom se dnes měli pokusit najít v jeho době a skutcích kritické zamyšlení nad dneškem a hledat inspiraci.

Duchovní mise

Karlova mise byla nejen vojenská, ale především duchovní, a ta jej na rozdíl od jeho říše přežila. Dnes se sice EU může tvářit jako pokračovatel Charlemagne, k násilí při sjednocování se ale přihlásit bojů a civilizační hodnoty, které on šířil, ve skutečnosti relativizuje, opouští a ničí. Multikulturalismus, politická korektnost, rozklad rodiny, konzumentství a politická zbabělost, pro toto vše, co dominuje evropské přítomnosti, těžko nalezneme inspiraci u bojovníka proti islámu a nemilosrdného šíitele křesťanství Karla Velikého.

Nikoliv centralizovaná impéria jako Byzanc a orientální říše, ale politicky roztržštěná feudální Evropa vytvořila příhodné prostředí pro kulturní a společenský rozmach novověku.

Jeho pokus o sjednocení Západu trval jen velmi krátce. Již za necelých třicet let po Karlově smrti došlo v roce 843 smlouvou ve Verdunu k rozdělení jeho říše na tři části, z nichž později vznikly Francie a Svatá říše římská národa německého. Další staletí ukázala, že nikoliv centralizovaná impéria jako Byzanc a orientální říše, ale politicky roztržštěná feudální Evropa vytvořila příhodné prostředí pro kulturní a společenský rozmach novověku. Karel Veliký ovládající půl Evropy se sice nakrátko stal hráčem v tehdejší světové politice a uzavíral dohody a spojenectví s byzantským dvorem v Cařihradu a arabským chalífou Hárúnem ar-Rašidem v Baghdádu, ale evropský Západ byl v jeho době a ještě dlouhá staletí potom z politického i kulturního hlediska periférií, jež se nemohla srovnávat významem a bohatstvím se zeměmi Východu. Skutečný rozmach západní Evropy přišel až o sedm století později, v době, kdy byla zá-

sadně a trvale rozdělena nejen politicky, ale i nábožensky.

Legendy spojené se jménem Karla Velikého se snažili vždy využít ti, kteří se v různých historických dobách pokoušeli násilím ovládnout Evropu.

Legendy spojené se jménem Karla Velikého se snažili vždy využít ti, kteří se v různých historických dobách pokoušeli násilím ovládnout Evropu – ve středověku papežové k ospravedlnění své nadřazenosti nad mocí světskou (Karlova korunovace císařem z rukou papeže), Habsburkové v 16. století ve svém boji o univerzální katolickou říši i ve XX. století nacisté vyhlašující tisíciletou germánskou říši v Evropě. Dnes je to eurofilní elita na našem kontinentě. I to je příznačné.

Vliv na Čechy

Z hlediska naší země sehrál Karel Veliký a jeho doba zásadní úlohu, neboť svou západokřesťanskou říši s latinskou kulturou přivedl k samé naší hranici a Čechy se od jeho doby natrvalo dostaly do sféry určujícího politického a kulturního vlivu západoevropské civilizace. Jeho tažení, která podle pramenů přinutila české kmeny k placení tributu, i trvalá hrozba ze Západu v následujícím období přispěly ke sjednocení slovanských kmenů na našem území, vzniku státu a hledání modu vivendi s mocným sousedem, hrozícím český stát pohltnout.

Tento základní problém českých dějin pře-trval až do moderní doby. Západní říše pro českou státnost a identitu představovala fa-

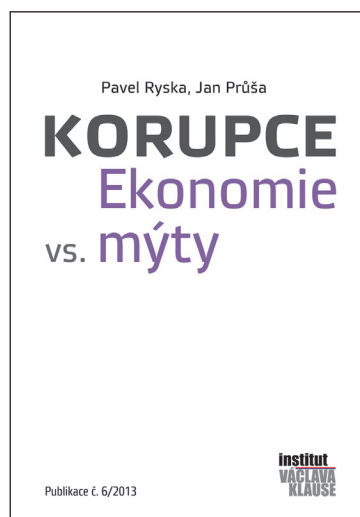
Čechy se od jeho doby natrvalo dostaly do sféry určujícího politického a kulturního vlivu západoevropské civilizace.

tální hrozbu, pokud byla sjednocená, centralizovaná a expanzivní. V epochách, kdy na západ od nás dominovala diversita a neexistovala hrozba cizí centralizované moci, se naše země mohla stát plnohodnotnou a přínosnou součástí tohoto západního světa. Zdá se, že z našeho hlediska není Karel Veliký symbolem, k němuž bychom se měli vztahovat a hledat v jeho době pozitivní paralely s dneškem. Symbolizuje spíše to, čeho jsme se vždy ze Západu obávali.

Západní říše pro českou státnost a identitu představovala fatální hrozbu, pokud byla sjednocená, centralizovaná a expanzivní.

Proto si připomínejme jeho výročí střízlivě. Dnešní snahy o vytvoření univerzální západní říše v Evropě budou asi stejně úspěšné a trvalé, jako v době Karlově. Evropa zažívala šťastnější období jindy než v kruté době Karlově a spíše než k nemilosrdným dobyvatelům, podmaňovatelům a násilným sjednotitelům by se měla vztahovat k osobnostem a dobám dnešku srozumitelnějším. Ospravedlňovat například plýtvavé trvalé stěhování Evropského parlamentu příkladem Charlemagne, který rovněž neustále se svým dvorem putoval, což se skutečně děje, je extrémním příkladem nesmyslnosti těchto pokusů. ■

NOVINKA

Institut Václava Klause nabízí knihu **Pavla Rysky a Jana Průši „Korupce – ekonomie vs. mýty“** (2013). Kniha se ptá, co je korupce, čím se liší korupce v soukromém a veřejném sektoru, jak bojovat či nebojovat s korupcí. Diskutuje dobývání rent v politice, dotýká i měření korupce a nahlíží na korupci z pohledu behaviorální ekonomie a psychologie. Vzrušující publikace, která by neměla chybět v knihovně žádného ekonomu, novináře, ani zájemce o veřejné dění.

102 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz

OTÁZKA IVK

Sjednotilo euro Evropu?

Málokdo si povšiml, že uplynulo patnáct let od zavedení eura. Sjednotilo euro Evropu, jak doufali jeho otcové – německý kancléř Kohl s francouzským prezidentem Mitterandem, nebo rozdíl mezi evropskými zeměmi prohloubilo?

Václav Klaus

Již dvě desetiletí vystupují proti nápadu na vytvoření společné evropské měny. Argumenty jsou poměrně triviální – Evropa není ekonomicky dostatečně homogenní entitou (a nemá takovou míru cenové a mzdové flexibility a mobility práce, aby to nevadilo) a Evropa není a nemůže být entitou politikou (nevytváří ji jeden národ a není v ní poctit identity a z ní vyplývající solidarity).

To jsou dlouhodobě platné charakteristiky, které se v čase mohou měnit a také se mění, ale jen pomalu. Urychlit jejich pohyb je možné jenom násilím, nikoli politikou. Kohl a Mitterrand – se svou osobní zkušeností z druhé světové války, jejíž vznik zcela mylně interpretovali jako důsledek roztržité Evropy do malých států, vážnost a význam těchto charakteristik nebrali v úvahu, resp. věřili v jejich snadnou změnitelnost politickými zásahy. To jsem označoval za rezidua komunistického myšlení, za analogii hesel „poručíme větru a dešti“.

Evropa může být, i když i o tom pochybuji, sjednotitelná jenom evolučně, nikoli politickým rozhodnutím, nikoli revolučně. Není náhodou, že politické rozhodnutí zavést euro Evropu nesjednotilo. Způsobilo něco daleko horšího – narušilo přirozené evoluční procesy a vyvolalo opačné efekty. To v 80. letech postřehla – mezi relevantními evropskými politiky jako jediná – Margaret Thatcherová, která správně předvíдалa, že to v Evropě povede k novým nepřátelstvím mezi státy, že politika potlačování role národních států učiní Německo ještě větším a mocnějším a že místo „evropského Německa“ vznikne „německá Evropa“. K tomu se Evropa již dnes rychle přibližuje.

Euro nejen Evropu nesjednotilo, ale zbavilo ji tolik potřebné pozornosti jednotlivých zemí k vlastním financím. Teze, že nic nedává zemím takový pocit disciplíny jako vlastní měna, je určitě pravdivá. Dluhová krize je toho důkazem.

Petr Nečas
bývalý premiér ČR

Rozhodnutí o vytvoření společné evropské měny bylo bytostně politické a představo-

valo klasický případ ignorance řady ekonomických, ale i politických argumentů. Musíme zde rozlišovat tři roviny: samotné vytvoření společné měny, rozsah eurozóny a hloubku integrace, a to nejen samotné eurozóny. V mnoha ohledech není možné odvrhovat myšlenku společné měny a priori a musí být posuzována i z hlediska dalších dvou rovin.

Například úvaha, že by ekonomiky, jako je Německo, Rakousko či Nizozemsko, mohly používat společnou měnu, má jistou politickou logiku i ekonomické racionality. Srovnatelná výkonnost ekonomiky, vysoká konkurenceschopnost a synchronizace ekonomických cyklů, rozumné rozpočtové hospodaření, vzájemné propojení ekonomik, včetně produkčního propojení, vzájemná fixace směnných kurzů, to vše vytváří předpoklady pro ekonomicky a politicky logickou myšlenku o vytvoření společné měny. To však nebyl případ eura. Zde měla přednost logika vytvoření společné měny jako zdroje kontinuálního tlaku na prohlubování evropské integrace. Čistě politickým rozhodnutím bylo zahrnout do eurozóny i země jižního křídla. Není tedy překvapením i tlak na fiskální unii a také transferovou a dluhovou unii.

Důsledkem jsou i dva paradoxy. Míra koordinace rozpočtových politik dnes v EU přesahuje míru koordinace v zavedených federacích, jako jsou USA, Švýcarsko či Německo. A do problémů jsou dnes vtahovány jednotně nejenom nezdravé ekonomiky, ale i zdravé a konkurenceschopné ekonomiky evropského severu. A to je jistě nezamýšlený důsledek vytvoření eurozóny. Nemluvě o revitalizaci antiněmeckých resentimentů ve veřejném mínění v řadě evropských zemí.

Vladimír Tomšík
viceguvernér ČNB

Zafixování kurzu v podobě zavedení eura není možné dosáhnout sjednocení. I kdybychom na okamžik připustili odvážnou hypotézu, že rozdílnost hospodářských cyklů se mezi zeměmi s jednotným trhem v čase snižuje, tak přesto se jednotlivé země měnové unie od sebe liší ještě svým potenciálním produktem, cenovou hladinou, kapitálovou zásobou na pracovníka, průměrnou mírou úspor a zisku, strukturou finančních a reálných aktiv a mnoha dalšími fundamentálními ukazateli.

Zafixování nominálního kurzu mezi členy eurozóny hospodářský cyklus a ani uvedené základní ekonomické stavy a jevy sjednotit nemůže. Naopak, prostředí jednotné měny prohloubilo problém černého pasažerství některých zemí v oblasti deficitů veřejných financí. Zároveň díky kombinaci volného pohybu kapitálu a nulového kurzového rizika uvnitř měnové unie vzrostl tlak na nežádoucí sjednocování fiskální politiky v podobě omezování konkurence (směřující až k unifikaci) daňových systémů. Skutečné hospodářské sjednocení jakékoliv měnové unie však musí být postaveno na úspěšném dokončení procesu reálné konvergence zemí, zajištění dlouhodobě udržitelné stabilizační role veřejných rozpočtů a zajištění pružného trhu práce.

Tlak na další sjednocení Evropy (zejména v reakci na dluhovou krizi některých zemí eurozóny) dnes vrcholí tvorbou nových evropských institucí a záchranných mechanismů, které však často působí přesně opačně než ve směru přirozeného sjednocení. Nově zaváděné mechanismy často zvyšují morální hazard a zvyšují náklady na existenci jednotné měny v ekonomicky nehomogenní měnové zóně. Konkrétně vytvoření Evropského stabilizačního mechanismu (fondu) či snaha zavést společné eurodluhopisy jsou sice krokem k těsnějšímu sdílení závazků (dluhů) eurozóny, ale nejsou správným krokem k těsnějšímu a skutečně dlouhodobě udržitelnému sjednocení ekonomicky stále rozdílných zemí.

Jan Fischer
ministr financí ČR

Dopad zavedení eura bych rozdělil na dvě základní oblasti – jednou jsou státy a jejich ekonomiky a druhou samotní občané. Pro státy znamená euro částečnou ztrátu jejich měnové suverenity, centrální banky vliv ztrácejí ve prospěch ECB. Tím euro také mnohým přivodilo problémy, protože byl stanoven kurz a ten už neměly jak prostředně regulovat nebo ovlivňovat dle momentálního stavu, v jakém se nacházela jejich ekonomika.

Z pohledu občana se euro jeví jako sjednocující prvek, a to zejména ve chvíli, kdy jedete na dovolenou a v každé zemi máte stejné platidlo, podobně průlomové bylo odstranění jazykové bariéry. Nicméně

i zde je odvrácená strana, a tou jsou platy. Protože ve chvíli, kdy máte jednoznačné, kurzově neovlivněné, srovnání, jak je vaše práce ohodnocena přeshraničně nebo na druhém konci Evropy, mnohdy takové srovnání nevychází zrovna lichotivě.

Jan Mládek
poslanec za ČSSD

Euro zatím Evropu nesjednotilo. Složitější je odpověď na otázku, zda se eurozóna v budoucnu sjednotí anebo se rozpadne. Je totiž nesporné pravdou, že eurozóna je ve vážných problémech. Projekt společné evropské měny byl de facto projektem zahájení budování evropské federace, chcete-li Spojených států evropských. Evropská centrální banka (ECB) je první centrální institucí dosud neexistující státní formace. A je třeba také říci, že architekti společné měny to věděli. Jenom se domnívali, že bude fungovat princip „západky“, první krok vynutí druhý, a ten zase třetí. To byl ovšem jen plán, který však zatím nezafungoval. Politická integrace se zatím příliš rychle neprohlubuje.

Eurozóna rozhodně není optimální měnovou unií. Kurs eura je významně měkčí pro země tvrdého jádra, jako jsou Německo, Rakousko, Nizozemí či Finsko, než kdyby jim zůstaly zachovány původní měny. Německá marka, nizozemský gulden, rakouský šilink či finská koruna by byly za stejných okolností daleko „tvrdší“, což by ovšem znamenalo také daleko tvrdší podmínky pro export těchto zemí, než jaké mají v rámci eurozóny a tudíž se dnes exportu těchto zemí docela daří. Na druhou stranu, pro jižní země eurozóny od Portugalska po Kypr je euro naopak příliš silné a to významně snižuje jejich exportní výkon ve srovnání s tím, jaký by nejspíš měly bez eura. V rámci jednotné měny nemohou provést klasickou devalvací vlastní měny za účelem podpory exportu. A tyto země, Itálie především, byly na tuto formu podpory exportu v minulosti zvyklé.

Přesněji řečeno tyto země teoreticky devalvovat mohou. Musela by to ovšem být tzv. vnitřní devalvace, tedy přímé snížení mezd ve veřejném i soukromém sektoru, snížení důchodů i sociálních dávek. Taková věc je politicky velmi obtížná. Většina lidí má totiž tendenci žít v „nominální iluzi“, sledují, kolik berou v absolutních číslech a nepočítají si reálnou mzdu, tedy nominální mzdu očištěnou o inflaci. Z toho ovšem plyne, že každý, komu je napřímo snížena mzda, penze či sociální dávka, si toho všimne.

Jinými slovy budoucnost eura závisí na tom, zda na jihu Evropy budou schopni zvládnout tzv. vnitřní devalvací, na rozdíl

od dříve používané devalvace klasické. Pokud tedy jižní země zvládnou vnitřní devalvací, a přizpůsobení externím šokům bude probíhat tímto kanálem, euro bude fungovat a povede v budoucnosti ke sjednocení Evropy.

Jiří Weigl
výkonný ředitel Institutu
Václava Klause

Euro Evropu nesjednotilo, ale naopak fatálně rozdělilo. Nejen tím, že se EU formálně rozdělila na eurozónu a zbytek členských zemí, které eurem neplatí.

Euro rozdělilo EU ekonomicky a existující rozdíl mezi členskými zeměmi i problémy jednotlivých ekonomik neustále prohlubuje. Naprosto nevedlo ke konvergenci hospodářského vývoje v rámci eurozóny, jak autoři europrojektu vyhlášovali. Vlivem jednotné měnové politiky ECB vyhovující potřebám nejsilnější země Německa, ale ne už např. slabších středomořských zemí, došlo k rozdělení eurozóny na bohatý sever a chudý jih a ke z toho plynoucím vnitřním krizím v jednotlivých problémových zemích i ke krizi dosavadního modelu evropské integrace jako celku.

Z toho vyplývá i stále obtížnější nalézání dohod a kompromisů v orgánech EU a síl antagonismy mezi členskými státy. Vládnoucí evropská politická elita to sice zatím stále odmítá přiznat, ale celková budoucnost evropského integračního projektu se stává nejasnou. Otevřeně to konstatuje např. ratingová agentura Standard and Poor's, která loni v prosinci poprvé snížila rating EU z nejvyšší hodnoty AAA na AA+ a odůvodnila to právě klesající soudržností EU. Společná měna má na tom velmi významný podíl.

Oldřich Dědek
profesor ekonomie
FSV UK

Jak poznat projekt, který sjednocuje, od projektu, který rozděluje? Ten sjednocující se projevuje tím, že přitahuje nové členy, zatímco od toho rozdělovacího se utíká. V sebelepším svazku ale čas od času dochází k nějakému pnutí. Rozdělovací projekt tím živoří a skomírá, zatímco ten sjednocující burcuje svůj imunitní systém proti opakování nemoci.

Jak ob stojí euro ve světle těchto příznaků? Nechme hovořit fakta. Navzdory traumatům krizových let žádný z členů EU eurozónu nepustil. A ani se tak viditelně nehodlá zachovat, včetně těch, kterým byl doporučován návrat k národní měně. Členská základna

eurozóny se rozrůstá, k dnešnímu dni již čítá 18 z celkového počtu 28. Navzdory nejedné chmurné předpovědi o dezintegraci eurozóny jsme svědky kvantového integračního skoku při budování bankovní unie. A to kvůli posílení institucionální základny eura. Dlouhodobým trendem eura na finančních trzích, nepřerušným krizovým obdobím, je spíše jeho síla než slabost.

Milton Friedman dal euru tři roky, jak vzpomíná v jedné své knize bývalý člen výkonné rady ECB Otmar Issing. Zkrátka i velcí ekonomové se občas dopouštějí velkých prognostických chyb, uvážíme-li, že evropská měna si dnes připomíná patnáct let své existence. Pravda je, že zdaleka ne v dobré pohodě. Součástí výročí jsou proto i debaty, zda na tom mají vinu skryté vady společné měny, nebo zda si většinu problémů nenačítaly národní vlády samy svými chybnými politikami. Dalekosáhlé změny ve správě eurozóny mluví jednoznačně na podporu druhé hypotézy.

Kdo za tím chce vidět jakýsi útěk vpřed eurem uhranutých politiků před racionálními argumenty ekonomů, stěží si to nechá vymluvit. Logičtější je však vsadit na nesporné výhody eura, které dávají směr současnému pohybu. Společná měna tedy minimálně sjednocuje zájem evropských politických elit na tom, aby tento projekt pokračoval a nadále tvořil páteř evropského vnitřního trhu.

Petr Mach
ekonom,
předseda Svobodných

Pokud mělo euro Evropskou unii politicky a hospodářsky sjednotit, pak se to nepovedlo. Euro zanechává obrovský příkop mezi severem a jihem.

Severu se hromadí pohledávky vůči jihu a jihu se hromadí dluhy vůči severu. Jihu roste nezaměstnanost a hospodářství klesá, severu roste export díky kurzu, který je moc silný pro jih a moc slabý pro sever. Obyvatelé Německa hledí na obyvatele jižních zemí jako na vyžírky, kteří jen prodávají poskytnuté půjčky a chovají se jako nevěděčnicki. Obyvatelé jižních zemí hledí na Německo jako na nového kolonizátora, který jim diktuje tvrdé podmínky.

Příkop, který vznikl mezi severem a jihem, se stále prohlubuje a prohlubovat bude. ČR stojí mimo, ale má podle smlouvy o vstupu do EU povinnost euro zavést. Spadla by pak Česká republika spíš mezi jižní státy, které škemrají o půjčky, jež nejde splatit? Nebo by byla naše země spíš součástí „severu“, který dotuje marnotratný jih? Nechci ani jedno.

Zvolme si představitele, kteří České republice vyjednájí smluvní výjimku, abychom si mohli nechat korunu a na dalším hlubokém rozdělování Evropy se nepodíleli. ▶

Jana Bobošíková
předsedkyně
Hlavu vzhůru

Euro nesjednotilo Evropu, ani Evropskou unii. Naopak. Implementace jednotné

měny v zemích s propastně různými klíčovými ekonomickými parametry se ukazuje jako silný odstředivý moment v samotné evropské integraci. Za obrovský problém považují také fakt, že euro bylo některým zemím vnucováno jako zdroj prosperity a vytvářelo nereálná očekávání. Architekti jednotné měny, kteří se nechťejí svého snu vzdát, ve jménu eura potlaču-

jící svobodu, demokracii i suverenitu jednotlivých států. Příkladem je Lisabonská smlouva, která nadřazuje rozhodování z Bruselu nad funkce trhu a umožňuje politikům diktovat výši směnných kurzů. V takových zákonných parametrech se nelze divit bohorovnosti ČNB, s jakou znehodnotila korunu vůči euru. V Bruselu ji určitě pochválili. ■

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Nahradila mediokracie média a politiku?

V pondělí 9. prosince 2013 uspořádal Institut Václava Klause seminář „Nahradila mediokracie média a politiku?“. Na panelu, který moderoval **Jan Skopeček**, vystoupili prorektor Akademie managementu a komunikace Petr Žantovský, profesor Miloslav Bednář z Filosofického ústavu Akademie věd ČR, Ladislav Jakl z Institutu Václava Klause a politolog Zdeněk Zbořil.

Petr Žantovský ukázal, že občan a volič se v průběhu většiny z uplynulých 24 let od listopadu 1989 rozhodoval rozumněji a realističtěji, než jak mu radila média. Dokonce se zdá, že se veřejnost mnohdy vědomě a záměrně řídí právě opačným názorem, než jaký na ni z médií proudí. Příkladem jsou poslední volby do Poslanecké sněmovny, které vyhrál Andrej Babiš, přestože byl ve vážném podezření z letité spolupráce s tajnou policií. Informace, které z médií proudí, neslouží jako návod k (například voličskému) jednání, nýbrž často naopak jako příklad cesty, které je žádoucí se vyhnout. Žantovský souhlasil s tezí Václava Klause, že skončil polistopadový režim a začíná režim kvalitativně nový. Média provozují informační politiku svých vlastníků a tím deformují trh s informacemi. Doopravdy nevládnou ani sama politika, ani média, a tedy tu není ani obávaná mediokracie.

Miloslav Bednář argumentoval, že mediokracie jako nadvláda médií se v prostředí demokracie do značné míry kryje s původním a běžným významem pojmu mediokracie, jímž je nadvláda průměru, resp. průměrnosti. V demokratickém státě a společnosti jsou média běžným prvkem tzv. politické třídy. Média se v ČR stala významným politickým aktérem, a to de facto zaměřeným na oslabování a odbourávání nedávno vzniklé demokratické politiky jako takové. Hlavní mediální proud podporoval destabilizaci parlamentarismu, ukotveného v existenci politických stran a výsledcích svobodných voleb (*Impulz 99, Děkuje, odejděte* či *revolta v České televizi*). V posledních volbách do sněmovny zvítězily antisystémové strany (ANO Andreje Babiše, Úsvit Tomia Okamury a komunisté). Dlouhodobý politický aktivismus značné části médií ve prospěch antideмократické a zároveň antipolitické ideologie nyní vydal své drsné plody.

Ladislav Jakl vysvětlil, že mediokracie demokracii ani politiku nenahradila. Ve skutečnosti mediokracie ve vlastním slova smyslu neexistuje. Média nevládnou, jsou vždy jen nástrojem zájmových skupin. Pokud ale tyto skupiny dosahují svého lépe přes média než před demokracií a politiku, demokracii i politiku to mrzáčí. Zásadním nástrojem médií k přetváření veřejného mínění je „nastolování agendy“. Dávno jim nejde jen o vnucování své interpretace různých dějů, o manipulaci například formou vsouvání normativních postojů do zdánlivě deskriptivních žánrů. Jde jim o selekci témat, kterými bude žit veřejná diskuze. Na dosazená témata naskakují i ti autoři a čtenáři, kteří si o tématu jsou schopni udělat svůj úsudek, ale tvoří ho na půdoryse, který jim byl podsunut. Jako autoři bychom se podle Jakla neměli spokojit se zdánlivě samozřejmými tématy a jako čtenáři bychom je nikdy neměli považovat za samozřejmý prvoplánový odraz samozřejmé reality.

Zdeněk Zbořil přistoupil k problému médií z pohledu politologa. Opakem komunikace podle něj není nekomunikace, ale exkomunikace. O vývoji českých médií vyšly hromady knih, ale málokdo píše, jak média nastolují témata. Média jsou často povrchní,

plytká. Propaganda ovlivňuje názory lidí, ale ne zcela. Zbořil kritizoval média za jejich anonymitu, často se stydí za svůj původ. Soukromá média odráží zájmy svých vlastníků. Média nemusí být jen hlídacím psem demokracie, ale také honicím psem totality. V diskusi Jiří Bystřický z Katolické teologické fakulty UK tvrdil, že média neexistují. Odvolal se na sociologa Niklase Luhmanna, podle něhož když komunikujeme, neřekneme nic. Média jsou technika zprostředkování, jinak nic nesdělují. Podle Michala Příkryla dnešní média nejen nastolují agendu, ale nahradila i politiku.

V závěru Petr Žantovský vysvětlil, že média zprostředkovávají zájmy, ne informace. Žádné sdělení v médiích není náhodou, vždy je za ním nějaký zájem. Miloslav Bednář upozornil, že média nejsou nikdy izolovaná. Masmédia jsou součástí politické třídy: hrají si na politiku a dokonce ji vytváří: média jsou součástí politiky. Podle Ladislava Jakla jsou moderní média rychlá, ale blogosféra a internet spíše kopírují hlavní témata. Zdeněk Zbořil by nespěchal s pojmem mediokracie. Média jsou vlivná, ale nevládnou. Technický vývoj jde rychleji než moudrost lidského poznání.

Marek Loužek

NABÍZÍME

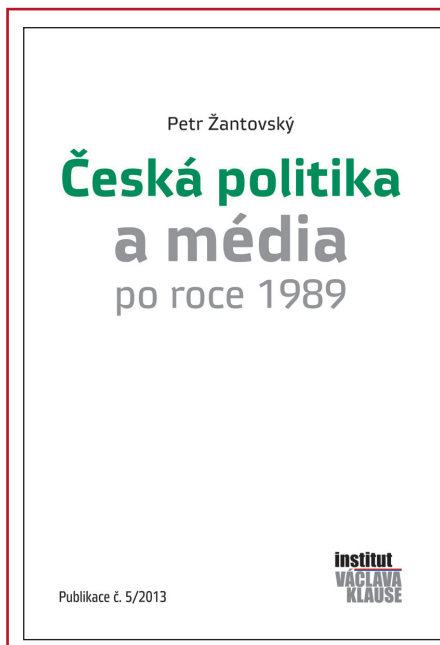
Institut Václava Klause nabízí knížku **Petra Žantovského „Česká politika a média po roce 1989“** (2013). Knižka analyzuje jednotlivá období české politiky a žurnalistiky od pádu komunismu do současnosti: epochu přelomu (1989–1992), nový český stát (1993–1996), epochu procitnutí (1996–2002), epochu dozrávání (2003–2006), nové výzvy (2006–2010) a období 2010–2013. Autor nepíše o tom, jak by média měla či neměla vypadat, ale jen o tom, co média jsou a nejsou. Jde o knihu, která se zabývá vzájemným dotykem dvou světů: politiky a žurnalistiky. Předmluvu ke knížce napsal **Václav Klaus**.

175 stran, 100 Kč

objednávky na:

www.cepin.cz

e-mail: cep@cepin.cz

Proč nic nefunguje aneb krize systému

Stanislava Janáčková
ekonomka

Proč se angloamerické civilizaci, a Evropě zvláště, už dlouho nedaří nastartovat takový ekonomický růst, který by zastavil pokles jejího podílu na světové ekonomické aktivitě? A tím i odeznívání jejího celosvětového významu politického a kulturního? Zdá se, že v zemích, které byly kolébkou moderní ekonomické teorie a hospodářské politiky, dnes nic z teoretických receptů nefunguje. Zastánci směrů,

Základní důvod, proč tradiční hospodářská politika nefunguje, je to, že nejde o krizi cyklickou, ale systémovou. Ani krize „strukturální“ není výstižné slovo. Jde o krizi systému.

kteří vycházejí z keynesiánství, by si měli uvědomit, že ekonomika ve většině těchto zemí stále ještě dostává velký fiskální impuls (byť trochu zmenšený). Přes řeči o fiskální restrikci či fiskální konsolidaci dosahují deficity veřejných rozpočtů většinou stále ještě několik procent HDP. Proč tento impuls nefunguje a nedokáže povzbudit růst?

Systémový problém

K tomu ekonomiky dostávají velký impuls monetární – centrální banky praktikují „kvantitativní uvolňování“ nebo se snaží manipulovat s měnovými kurzy. Z hlediska monetaristické větve ekonomické teorie jsme svědky paradoxní situace, kdy se centrální banky jeví být téměř bezmocné. Tištění nových peněz a jejich nalévání do ekonomik zatím stále nevyvolává inflaci spotřebitelských cen, dokonce se hovoří o hrozbách spojených s deflací. Proč pokles úrokových sazeb až k nule nevyvolal oživení, proč najednou přes nízké úrokové sazby ekonomika nechce investovat? Klesla mezní výnosnost kapitálu k nule, jak by to naznačoval vývoj úroku? Zdá se, že nefungují ani monetaristické recepty na podporu růstu. Také domácnosti spíše spoří, a cenový růst namísto u spotřebního zboží nastává u akcií a obligací jakožto spořicíh instrumentů – právě do nich odtéká část peněz, nalévaných do ekonomiky. Paradoxně tak roste akciová hodnota podniků, které jen s obtížemi hledají odbyt a marně pátrají po investičních příležitostech.

Základní důvod, proč tradiční hospodářská politika nefunguje, je to, že nejde o krizi cyklickou, ale systémovou. Ani krize „strukturální“ není výstižné slovo. Jde o krizi systému. Systému, který si myslel, že politika může diktovat ekonomice. Dlouho to vypadalo, že se to daří – ekonomové dokonce hovořili o „great moderation“, mysleli si, že politika – tentokrát hospodářská – zvítězila i nad cyklem. Mezitím, a zčásti i jako cena

Vládní výdaje už ekonomiku nepodporují, nýbrž ji svým protitržním zaměřením naopak ničí.

za to, ale probíhal kumulativní zničující proces, který nyní už překročil hranice své udržitelnosti: politika udusila trh regulacemi, zatížila ho na něj přísátým, neúměrným sociálním systémem, neustálými opakovanými zásahy do pravidel vytvořila obrovskou nejistotu pro jakýkoli podnikatelský záměr, státním paternalismem vykořenila u velké části obyvatelstva podnikatelského ducha i hrdost na vlastní výkon, namísto přirozeného inovačního prostředí vytvořila umělé líhně „vědy a výzkumu“, z jejichž vajec se rodí příliš málo životaschopných výsledků.

Past evropské integrace

Když trh nebyl schopen veškerou tuto zátež utáhnout, financovaly ji vlády na dluh. Tato politika způsobila, že namísto občasného proticyklického stimulu se z vládních výdajů stala pro ekonomiku droga, bez které už nejen odmítá fungovat, ale která rozežírá její zdraví, ničí celý organismus a jeho základ. Základ, který stál na fungujícím trhu. Proto keynesiánské recepty selhávají – vládní výdaje už ekonomiku nepodporují, nýbrž ji svým protitržním zaměřením naopak ničí. A selhávají i recepty monetaristické – i při záplavě peněz a takřka nulové ceně kapitálu je na udušeném, zdeformovaném trhu, kde se stále mění pravidla hry, příliš málo odvahy a chuti investovat. Zvykli jsme si, že se dobře dá žít i z peněz od státu – a nechceme si připustit, že nové bohatství, tedy hospodářský růst, vzniká jen na dobře fungujícím trhu.

Celý náš hospodářský a politický systém se zaměřil na přerozdělování bohatství, místo na jeho tvorbu. Je to systémová krize – krize systému.

Politika, která systematicky ničí tržní základy ekonomiky, byla v Evropské unii přenesena i na nadstátní úroveň.

A právě v Evropě zažíváme její zvláště silnou formu, protože to vše je ještě posíleno procesem evropské integrace. Integrace se zvrhla do unifikace a do boje proti jakékoli systémové konkurenci mezi zeměmi. Politika, která systematicky ničí tržní základy ekonomiky, byla v Evropské unii přenesena i na nadstátní úroveň. A vyvrcholilo to vytvořením eurozóny – umělým měnovým propojením států, které mají příliš heterogenní ekonomiky. A zároveň postrádají natolik silnou vzájemnou solidaritu, která by tuto přirozenou heterogenitu mohla překlenout a postupně odstranit rozsáhlými, pravidelnými a dlouhodobými fiskálními transfery. I omezené „záchranné“ transfery, u nichž se navíc předstírá výjimečnost a jednorázovost, už vyvolávají mezi státy eurozóny velké sociální a politické napětí.

Politika založená na systematickém přidušování trhu nedokáže zařadit zdravý hospodářský růst – naopak ho nenávratně podkopává.

Umělé udržování tohoto neživotaschopného útvaru na těle evropské integrace dnes pohlcuje veškerou pozornost vrcholných politiků EU. Krizi systému všichni okázale ignorují v naději, že sama odejde. To si ale nenamlouvejme. Pro obnovení naší prosperity budeme muset podniknout obtížnou a odvážnou transformaci našeho hospodářského systému. A pochopit, že politika založená na systematickém přidušování trhu nedokáže zařadit zdravý hospodářský růst – naopak ho nenávratně podkopává. ■

Předplatné na rok 2014

INSTITUT
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.

Studentské předplatné 330 Kč.

predplatne@institutvk.cz